

संपादकीय....

एका देशातील एकच जात भिन्न भिन्न प्रवर्गात

देशात अनेक जाती, जमाती आहेत. त्यांना देशभर एकाच वर्गात समाविष्ट असणे आवश्यक आहे. मात्र देशातील एका राज्यात एक जात अनुसुचित जातीत तर तीच जात दुसऱ्या राज्यात अनुसूचित जमाती मध्ये तर काही राज्यात तीच जात इतर मागासवर्गीय जातीत समावेश आहे. याचा अर्थ त्या जातीला सामाजिक, राजकीय, शैक्षणिक व नोकरीची संधी मिळत नाही. हैद्राबाद गॅझेटप्रमाणे व सातारा गॅझेटप्रमाणे या सर्व भटक्या विमुक्तांच्या ४२ जमाती आदिवासी ठरतात. हैद्राबादमध्ये, निजामसंस्थानामध्ये आजही या जमाती अनुसुचित जाती व जमातीमध्ये आहेत. शेजारच्या कर्नाटकामध्ये भटक्या विमुक्त जमाती अनुसुचित जातीत आहेत. तेलंगणा हैद्राबादमध्ये ते अनुसुचित जमातीमध्ये आहेत. मध्यप्रदेशमध्ये त्या अनुसुचित जातीत आहेत. कैकाडी आणि पारधी या दोन जमाती विदर्भामध्ये अनुसुचित जाती आणि जमातीमध्ये आहेत. तर उरलेल्या महाराष्ट्रामध्ये त्या गुन्हेगार जमातीमध्ये आहेत. त्यामुळे एक देश एक जमाती प्रमाणे जाती जमातीचा समावेश एकाच वर्गात असणे भारतीय संविधाना प्रमाणे आवश्यक आहे. मात्र येथील राजकीय मंडळींनी अनेक जाती, जमाती ची वर्गवारी करताना खोडसाळपणा केला आहे. हा मोठा अपराध आहे. अनेक जमातींच्या पिढया अनेक संधीपासून वंचित राहिल्या आहेत.

गेली ७५ वर्ष म्हणजे तीन पिढ्या या जमाती सामाजिक, राजकीय, शैक्षणिक संधी पासून वंचित राहिल्या आहेत. भारतीय राज्य घटना २६ नोव्हेंबर १९४९ तयार झाली तर त्याची अंमलबजावणी २६ जानेवारी १९५० पासून सुरू झाली. याचा अर्थ भटक्या विमुक्त जाती जमातींना महाराष्ट्रातील पुढाऱ्यांनी वेगळे ठेवले. तर देशातील इतर राज्यात कुठे या जातींना समानेश्च एकाच वर्गात अनुसुचित जाती तर कुठे अनुसुचित जमातीमध्ये ठेवले. तर महाराष्ट्र सरकारने इतर मागासवर्गीय जातीत ठेवले. सर्व राज्यांनी याद्या केंद्र सरकार कडे पाठविले. मात्र केंद्र सरकार कडे त्यावेळी शहानिशा करणारी कोणतीच यंत्रणा नव्हती. त्यामुळे एकच जात अनेक ठिकाणी भिन्न भिन्न झाली.

भटक्या विमुक्त जमाती या आदिवासी आहेत. या गावगाड्यातल्या जाती नाहीत. गावातल्या जाती नाहीत. अगदी गावकुसाबाहेरच्या सुध्दा जाती नाहीत. या लांब माळरानावर , रानावनामध्ये राहणाऱ्या भटक्या जमाती आहेत. यांना कोणतेही गाव नाही. त्यामुळे ते बलुतेदार असण्याचा प्रश्नच नाही. तरीही त्यांचा समावेश ओबीसीमध्ये कसा होऊ शकतो. त्यामुळे हैद्राबाद गॅझेटिअर नुसार मराठ्यांना कुणबी प्रमाणपत्र देण्यासंदर्भात राज्य सरकारने निर्णय घेतला आहे. याच हैद्राबाद गॅझेटिअर नुसार हैद्राबादमध्ये, निजामसंस्थानामध्ये आजही या जमाती अनुसुचित जाती व जमातीमध्ये आहेत. त्यामुळे सरकारने सर्व भटक्या विमुक्तांच्या ४२ जमाती आदिवासी ठरतात त्यांना आदिवासी जमाती मध्ये समावेश करावा, अशी मागणी उपराकार लक्ष्मण माने करीत आहेत. हि त्यांची मागणी रास्त आहे.

माने यांच्या म्हणण्याप्रमाणे भटक्या विमुक्तांच्या साडे पाच टक्के जागा आहेत. या आमच्या संवर्गाला मिळालेल्या आहेत. तेव्हा नव्याने काही दयायचे नाही. कोणाचे काढून दयायचे नाही किंवा कुठल्यातरी यादीत घालायचे नाही तर फक्त यांना आदिवासींचे स्टेटस दयायचे आहे. आणि भारतीय राज्यघटनेचे संरक्षण दयायचे आहे ही आतिशय न्यायाची मागणी आहे. कोणावरही अन्याय करणारी नाही. जेवढी आमची मागणी आहे तेवढेच दया. हैद्राबाद गॅझेटप्रमाणे व सातारा गॅझेटप्रमाणे या सर्व ४२ जमाती आदिवासी ठरतात. हैद्राबादमध्ये, निजामसंस्थानामध्ये आजही या जमाती अनुसुचित जाती व जमातीमध्ये आहेत. शेजारच्या कर्नाटकामध्ये भटक्या विमुक्त जमाती अनुसुचित जातीत आहेत. तेलंगणा हैद्राबादमध्ये ते अनुसुचित जमातीमध्ये आहेत. मध्यप्रदेशमध्ये त्या अनुसुचित जातीत आहेत. कैकाडी आणि पारधी या दोन जमाती विदर्भामध्ये अनुसुचित जाती आणि जमातीमध्ये आहेत. तर उरलेल्या महाराष्ट्रामध्ये त्या गुन्हेगार जमातीमध्ये आहेत.

एकाच राज्यामध्ये ही परवड चालू आहे. भारतीय राज्यघटनेचे संरक्षण दयायचे आहे ही आतिशय न्यायाची मागणी आहे.

ब्रिटिशांनी १४ विमुक्त जमातींना देशभरात ५२ सेटलमेंट (वसाहती) मध्ये ठेवले होते. त्यामुळे देशभरात या जमाती विखुरले गेले. ब्रिटिशांनी त्यांना तारेच्या कुंपणात ठेवले होते. त्यांना उद्योग व्यवसाय सुरू करून दिले होते. त्यांच्यासाठी जागा राखीव करून ठेवले होते. आज हि पुण्यातील मुंबई मध्ये सर्वोदय कॉलनी आहे. त्यांच्यासाठी कागद कारखाना सुरू केला होता. दिवसातून तीन वेळा त्यांची हजेरी घेतली जात होती. सोलापूर, ठाणे, अंबरनाथ याठिकाणी या सेटलमेंट (वसाहती) पाऊल खुणा दिसतात .

देश स्वतंत्र झाला १५ ऑगस्ट १९४७ तर भटके विमुक्त स्वतंत्र झाले ३१ ऑगस्ट १९५२ मध्ये पंतप्रधान जवाहरलाल नेहरूंनी तारा तोडून त्यांना मुक्त केलं म्हणून ते विमुक्त झाल्याचा इतिहास आहे. एकत्र राज्य व केंद्र सरकार सोईसरक इतिहास विसरत असल्याचे दिसून येते. आज हि अनेक भटके विमुक्त भटकंती करत आहे. त्यांच्या कडे ना आधार कार्ड आहे ने रेशन कार्ड हि वस्तुस्थिती आहे. त्यामुळे त्यांना आजही लाडक्या बहिणी योजनेचा लाभ मिळत नाही. भटक्या विमुक्तांमध्ये आज हि शिक्षणाचे प्रमाण कमी आहे. त्यामुळे स्वातंत्र , समता या गोष्टी दूर आहेत.

ज्याला एक उत्तम, चांगला,

सुंदर, गाजणारा सिनेमा बनवायचा आहे, त्यांच्यासाठी शोले हा सिनेमा एक आदर्श उदाहरण आहे. एका सुंदर आणि गाजू शकेल वा लोकप्रिय होऊ शकेल, अशा चित्रपटाचा उत्कृष्ट नमुना वा उदाहरण म्हणून शोले हा सिनेमा, माझ्या मते सर्व नव्या जुन्या फिल्म मेकर्सने बघायला हवा, केवळ मनोरंजन म्हणून नव्हे तर फिल्म मेकिंगचा अभ्यास म्हणून पाहायला हवा! पुन्हा पुन्हा, पुन्हा पुन्हा!

बरेच प्रसिध्द, ज्येष्ठ अभिनेते, दिग्दर्शक, फिल्म निर्माते म्हणतात की चित्रपट चालेलच वा गाजेलच असा काही फॉर्म्युला नसतो, पण ते एकतर अर्धसत्य असते वा पूर्णतः झूठ! कारण मी जे सिनेमे पाहिले, अभ्यासले, आवडले त्यातून एक उत्तम, गाजू शकेल असा सिनेमा बनविण्याचे तंत्र आणि मंत्र वा निष्कर्ष काढले आहेत. आणि त्याची उदाहरणे दिल्यावर वाचकांनाही ते वाचल्यावर पटू शकते! पटेल!

पण इथे शोलेचा आपण अधिक परामर्श घेत आहोत, म्हणून शोलेच्या यशाची अधिक उदाहरणे घेत उत्कृष्ट सिनेमा निर्मितीची आपण चर्चा करणार आहोत!

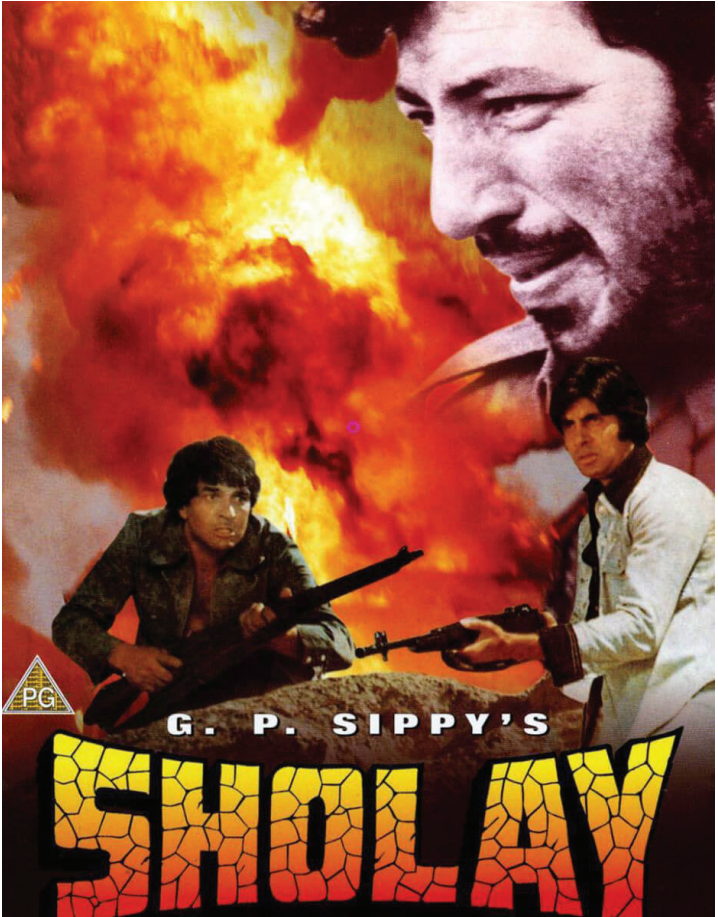
प्रथम आपण पाहू कि एक उत्तम आणि उत्कृष्ट सिनेमा निर्माण करण्यासाठी काय काय गोष्टी आवश्यक आहेत हे पाहू या! त्या सर्व गोष्टी जर कोणीही अगदी कोणीही तंतोतत पाळल्या तर किंवा त्यातील किमान सत्तर ते ऐंशी टक्के गोष्टी जरी पाळल्या तरी तो चित्रपट नक्कीच अधिकाधिक लोकांपर्यंत पोचेल, आवडेल आणि गाजेल सुद्धा!

आता ज्या गोष्टी मी सांगणार आहे किंवा मला जे जे गाजलेले सिनेमे पाहून उत्कृष्ट सिनेमा निर्मितीचे तंत्र गवसले आहे, असे वाटते ते मी इथे मांडण्याचा प्रयत्न करणार आहे. त्यानुसार जर कोणीही चित्रपट निर्माण केला तर मला खात्री आहे की एक उत्तम सिनेमा कोणीही बनवू शकते! म्हणजे त्या व्यक्तीचा पहिला

आरोग्य...

आजच्या धावपळीच्या जीवनात हृदयरोगांचे वाढते प्रमाण हे गंभीर चिंतेचे कारण आहे. बदलती जीवनशैली, ताणतणाव, खाण्याच्या चुकीच्या सवयी आणि शारीरिक हालचालींचा अभाव यामुळे हृदयरोग वाढत आहेत. जागतिक आरोग्य संघटनेच्या (थकन्न) मते, दरवर्षी लाखो लोक हृदयरोगाने ग्रस्त होतात आणि त्यापैकी मोठ्या संख्येने लोक अकाली मृत्युमुखी पडतात. अशा परिस्थितीत, आपण वेळीच आपल्या हृदयाची काळजी घेणे आणि आपल्या आहारात असे बदल करणे महत्वाचे आहे जे आपल्याला दीर्घकाळ निरोगी ठेवतील.

संशोधनातून असे दिसून आले आहे की आहाराचा थेट संबंध हृदयाच्या आरोग्याशी आहे. जास्त तेलकट, मसालेदार, प्रक्रिया केलेले आणि जंक फूड केवळ लठ्ठपणा वाढवत नाही तर रक्तदाब आणि कोलेस्ट्रॉलचे असंतुलन

सिनेमा असला तरी तो गाजू शकतो! आणि असे सिनेमे आपण सर्वांनी पाहिले आहेत!

मग चला तर, सुरू करूया उत्तम आणि उत्कृष्ट सिनेमा बनवायचा फॉर्म्युला बघायला!

सर्वात प्रथम एक उत्तम चित्रपट बनवायला लागते ती उत्कृष्ट कथा, गोष्ट वा कथानक! इथे चित्रपट निर्मात्याला कळायला हवं की कोणती कथा योग्य आहे? कोणती अयोग्य? तेंव्हा योग्य कश्ची निवड ही तुमच्या बजेटनुसारही बघावी लागते. आता शोलेकडे येऊ या! तर शोलेचे निर्माते जी.पी. सिप्पी आणि दिग्दर्शक रमेश सिप्पी यांच्याकडे

पटकथाकार सलीम जावेद यांनी दोन कथा ठेवल्या, एक पूर्ण पटकथा होती मजबूर सिनेमाची आणि दुसरी शोलेची केवळ चार ओळींचीच आयडिया वा कथा होती. पण सिप्पींना ज्या प्रकारच्या चित्रपट निर्मितीची मनात इच्छा होती ती एका भव्य दिव्य सिनेमाची होती. आणि त्यांना ते पोर्टेन्शियल शोलेच्या चार ओळींच्या कथानकात वाटले. या ठिकाणी एक सांगता येईल की जर दुसरा ज्या निर्मात्याचे बजेट कमी असते तर त्याने मजबूर सिनेमाचं कथानक निवडून तो सिनेमा बनवला असता. पण सिप्पींचं बजेट आणि स्वप्न हे मोठ्ठा सिनेमा बनवायचं असल्याने त्यांनी, त्यांच्या पारखी नजरेनं ओळखलं

हृदयरोग कसे टाळावेत? या पदार्थांमुळे हृदय निरोगी राहील

देखील वाढवते. या असंतुलनामुळे हळूहळू हृदयरोग होतात. जर आपण संतुलित आणि पौष्टिक आहार, विशेषतः शाकाहारी आहार स्वीकारला तर हृदयरोगांचा धोका मोठ्या प्रमाणात कमी होऊ शकतो.

अनेक संशोधनांमधून असे दिसून आले आहे की हिरव्या भाज्या, डाळी, धान्ये, फळे आणि काजू हृदयाच्या आरोग्यासाठी खूप चांगले असतात. त्यामध्ये असलेले फायबर, अँटिऑक्सिडंट्स, जीवनसत्त्वे आणि खनिजे रक्तवाहिन्या स्वच्छ ठेवतात आणि वाईट कोलेस्ट्रॉल कमी करतात.

अभ्यासातून असेही दिसून आले आहे की वनस्पती-आधारित आहार रक्तातील साखर आणि रक्तदाब नियंत्रित करण्यास मदत करतो, ज्यामुळे हृदयावर मसालेदार, प्रक्रिया केलेले आणि जंक फूड केवळ लठ्ठपणा वाढवत नाही तर रक्तदाब आणि कोलेस्ट्रॉलचे असंतुलन

देणे खूप महत्वाचे आहे.

काजू आणि चिया बिया
बदाम, अक्रोड, चिया बियाणे, भोपळा आणि अळशी बियाणे हे निरोगी चरबी, ओमेगा-३ फॅटी अॅसिड आणि फायबरचे चांगले स्रोत मानले जातात, जे हृदयाचे आरोग्य सुधारण्यास मदत करतात. अभ्यासातून असे आढळून आले आहे की दररोज अक्रोड खाल्ल्याने हृदयाच्या आरोग्याच्या समस्यांचा धोका कमी होतो. नट आणि बिया रक्तदाब आणि

की या चार ओळींच्या कथानकात दम आहे, हे कथानक जर सुंदररित्या विकसित केले तर एक उत्कृष्ट आणि भव्य दिव्य सिनेमा बनवला जाऊ शकतो, हे त्यांनी ओळखले आणि त्यानुसार, बरहुकूम सलीम जावेद यांनी कथा, पटकथा, संवाद इतका उत्तम, पन्नास वर्षांनंतरही जिवंत राहणारा क्लासिक आणि तरीही सर्व तऱ्हे ने मसाला चित्रपट बनवण्यात ते यशस्वी झाले. आणि सर्वात महत्वाचे म्हणजे बजेट हा सिप्पींसाठी विषयच नव्हता, किंवा बजेट हा अतिशय नगण्य वा गौण विषय असल्याने त्यांनी हे डेअरिंग केले. त्यामुळे सिनेमा चालो न चालो हाही तिथे पर्याय नव्हता तर चालणारा आणि गाजणाराच चित्रपट बनवायचं ठरवूनच त्यांनी शोलेची निर्मिती केली. म्हणूनच उत्तम लोकेशन निवडले. चक्क तिथे एक नवे गाव वसवले. कुणी निर्माता इतकाही वेडा नसतो की चित्रपट पडला तर पडला, करू अवाढव्य खर्च! तर सिप्पींनी सर्व अनुभवांती आणि कॅल्क्युलेटेड रिस्क घेऊन हे सर्व केलं होतं. एक अजरामर कलाकृती निर्माण करण्याच्या उद्देशानेच ते हवा तेवढा पैसा आणि वेळ देत होते, शोले सिनेमाचं प्रथम ठरवलेलं बजेट एक कोटीहून चक्क तिप्पट म्हणजे तीन कोटी झाले तरी ते डगमगले नाहीत. त्यांच्या अनुभवातून आलेल्या कथासंकातील पोर्टेन्शियल ओळखणे आणि त्या अनुषंगाने बजेट ठेवणे, आणि योग्यरीत्या अपेक्षित काम होते आहे की नाही? यावर लक्ष ठेवणे, आणि सर्वात महत्वाचे म्हणजे दूरदृष्टी; यामुळेच त्यांनी शोले सारखी अजरामर कलाकृती निर्माण करून आज ते अमर झाले.

रतन टाटा यांचं एक तत्व आहे, ते म्हणायचं की मी कोणत्याही बाबतीत आधी एक विचारपूर्वक निर्णय घेतो, आणि मग तो निर्णय कसा बरोबर आहे, हे सिद्ध करण्यासाठी आवश्यक ती सर्व कामे नियोजनबद्ध करतो, दक्षता घेतो. प्रत्येक काम उत्कृष्ट होईल हे पाहतो!'' हीच गोष्ट सिप्पींनी शोलेच्या निर्मिती

बाबत केली आणि म्हणूनच त्यांना यश मिळाले! या उलट काही लोक निर्णय घ्यायलाच एवढा उशीर लावतात की यश त्या उशीराच्या प्रमाणात दुरावत जाते. या उलट रतन टाटा म्हणाले की निर्णय चूक की बरोबर? हे बहुतेक वेळा आधी कळत नाही. त्यामुळेच आधी निर्णय घ्या आणि मग तो निर्णय कसा बरोबर आहे, यासाठी प्राणणुणाने प्रयत्न करा, मग बघा यश मिळेलच! आता सिप्पींना कदाचित हा नियम माहीत नसेलही! पण त्यांनी शोलेच्या भव्य दिव्य निर्मातीचे स्वप्न पाहिले, त्यानुसार निर्णय घेतला आणि योग्य रीतीने पूर्ण केला. त्याचे यश त्यांना मिळाले.

कधी कधी गंमत म्हणून मला असे वाटते की शोलेचे हेच कथानक इतर कमी बजेटमध्ये सिनेमा करणाऱ्या निर्मात्यांच्या हाती आले असते तर आज ज्या भव्यतेनं शोले बनला तसा तो बनला असता का? समजा हाच सिनेमा हृषीकेश मुखर्जी, गुलजार, बॉम्स चॅटर्जी अशा निर्मात्यांनी वा दिग्दर्शकांनी बनवला असता तर? तो आताच्या शोले सारखा झाला असता का?

तर सांगायचे एवढेच की कथानकाला आवश्यक तो न्याय देणारं बजेट आणि वेळही दिल्यास एक उत्कृष्ट सिनेमा, उत्कृष्ट कलाकृती निर्माण होऊ शकते. शोलेची बरोबरी करायची झाल्यास ती मुघले आझम या सिनेमा बरोबरच करावी लागेल. हा सिनेमा तर शोलेच्या वीस वर्ष अगोदर निर्मातीला सुरूवात झाली, साधारण सोळा वर्षे याचे शूट चालले, आणि १९६० ला हा सिनेमा रिलीज झाला. याला त्या काळी दीड कोटी रुपये खर्च आला. मुघल ए आझमही एक कालजयी चित्रपट ठरला.

क्रमशः

– **शीकांत वाघ**
पुणे
मोबाईल
९९२३३१६२११

कोलेस्टेरॉल दोन्ही नियंत्रित करण्यासाठी फायदेशीर आहेत, जे हृदयरोगाचे प्रमुख घटक आहेत.

ग्रीन टीचे सेवन करा
संशोधकांनी ग्रीन टी पिणे हृदय निरोगी ठेवण्यासाठी खूप फायदेशीर मानले आहे. ग्रीन टीमध्ये कॅटेचिन अँटीऑक्सिडंट्स असतात, जे खराब कोलेस्ट्रॉलची पातळी कमी करण्यास आणि हृदयाचे आरोग्य सुधारण्यास मदत करतात. संशोधकांना असे आढळून आले की जे नियमितपणे दोन-तीन कप ग्रीन टी पितात त्यांना रक्तदाब आणि हृदयाला नुकसान पोहोचवणाऱ्या इतर समस्यांचा धोका कमी असतो.

एवोकॅडो सारख्या फळांचे फायदे
एवोकॅडो हे हृदय निरोगी ठेवण्यासाठी सर्वात फायदेशीर फळांपैकी एक मानले जाते. एवोकॅडो हा मोनोअनसॅच्युरेटेड फॅटचा चांगला स्रोत आहे, जो वाईट कोलेस्ट्रॉल

कमी करतो आणि चांगले कोलेस्ट्रॉल वाढवण्यास फायदेशीर आहे. संशोधकांना असे आढळून आले की जे लोक आठवड्यातून दोनदा एवोकॅडोचे सेवन करतात त्यांच्यामध्ये हृदयरोगाचा धोका २१ टक्क्यांनी कमी होऊ शकतो.

फायबरयुक्त आणि हिरव्या भाज्या
पालक, काळे आणि ब्रोकोली सारख्या पालेभाज्यांमध्ये फायबर, अँटीऑक्सिडंट्स आणि व्हिटॅमिन के भरपूर प्रमाणात असते, जे रक्तदाब नियंत्रित करण्यास मदत करते आणि धमन्या कडक होण्यास प्रतिबंध करते. त्याचप्रमाणे, अँटीऑक्सिडंट्स आणि फायबर समृद्ध असलेले पदार्थ वाईट कोलेस्ट्रॉल कमी करून हृदयरोग रोखण्यासाठी तुमच्यासाठी फायदेशीर मानले जातात. हिरव्या भाज्यांमधून ते सहज मिळू शकते. या लेखात दिलेली माहिती आणि उपाय सामान्य माहितीवर आधारित आहे.

गीते येऊ लागतात. आणि ते गुण-गुणू लागतात. सावन का महिना पवन करे सोर! सावन को आनेदो! कुछ कहता है ये सावन,!आला शावण, आला शावण!

शावण महिन्याच्या सुरुवातीसच रिमझिम पडणाऱ्या पहिल्या शावण सरिंनी, शावणमासाची चाहूल करून दिली आहे. या पवित्र महिन्याच्या मासारंभात, सर्वत्र आनंदी वातावरण असते. कोणी भक्ती रसात तर कोणी निसर्गाच्या समिध्यात रममाण होऊन शावणमासाचा आनंद लूटत असतात. हिरवागार शालू ल्यालेल्या सुंदर निसर्गात रममाण होताना, निसर्ग प्रेमींच्या ओठांवर नकळतच शावण

निसर्गप्रेम व निसर्गा विषयीची तळमळ महत्वाची ठरते. मोर आदी जवळून सोर! सावन को आनेदो! कुछ कहता है ये सावन,!आला शावण, आला शावण! यांसारखी अनेक हिंदी, मराठी गीते गात हे निसर्गप्रेमी निसर्गाच्या सानिध्यात तल्लीन होऊन जातात. अशी भटकंती करीत असतानाच, मोरांचा म्या.. ओ.., म्या.. ओ...,, असा ध्वनी कानावर पडतो आणि निसर्गप्रेमी मंत्रमुग्ध होऊन जातात. निसर्गाच्या सुंदर अस्तित्वात भर टाकणारा हा आवाज शावणात दुर-दुर पर्यंत घुमत असतो. पिसारा फुलवून नाचणारा मोर सहज दृष्टीस पडत नाही, त्यासाठी तुमचे

ऑक्टोबर या विणीच्या काळात देखिले मोर नृत्य करीत असताना अधिकच आकर्षक दिसतो. अनेक कादंबऱ्या वाचमय व काव्य संग्रहातून मोराचे वर्णन केले जाते, देवी सरस्वतीचे वाहन असलेला हा मोर, निसर्गाच्या अस्तित्वाचा साक्षीदार आहे. मोर धान्य, कीटक, साप, सरडे इ. वेचून खातो. सुंदरांचे लेणं लाभलेल्या या पक्ष्याच्या संरक्षणाची जबाबदारी देखिल आपणा सर्वांची आहे. वनां प्रमाणेच माळरानांवर देखिल मोराचे अस्तित्व असते. परंतु माळरानावर भटक्या कुत्र्यांचा वावर वाढला असल्याने, या कुत्र्यांपासून मोरांच्या अस्तित्वाला मोठा

धोका आहे. शहरांमधील टेकड्यांच्या परिसरात असलेल्या अभयारण्यातून सुद्धा या भटक्या कुत्र्यांचा वावर अधिक प्रमाणात आहे. आजच्या काळात मोर पिसांची तस्करी मोठ्या प्रमाणात वाढली असल्याने मोरांची हत्या केली जात आहे. हे निसर्ग शुष्टीच्या विनाशाकडे वाटचालीचे संकेत आहेत. मानव स्वतःच्या स्वार्थासाठी आपले अस्तित्व राखणाऱ्या निसर्ग शुष्टीचा विनाश करीत आहे. हे आगामी काळात मानवालाच हानीकारक ठरणार आहे हे विसरून चालणार नाही.

– **दिपक शिंदे.**
(पश्चिमित्र व निसर्ग अभ्यासक)

’दैनिक महा मेट्रो’, मालक, प्रकाशक, संपादक दिलीप किसन कुन्हाडे, यांनी श्री समर्थ प्रिंटर्स, शांप नंबर ९, बेसमेंट वतक अपार्टमेंट, ४९९, शनिवार पेठ, पुणे- ४११०३० येथे छापून फ्लॅट नंबर ९, फ्रेंड्स पॅराडाईज, शिरोळे रोड, शिवाजीनगर, पुणे ४११००४ येथे प्रकाशित केले.

वृत्तपत्रात छापलेल्या बातम्या, लेख, छायाचित्रे व जाहिराती यांच्याशी संपादक सहमत असेल असे नाही. कायदेशीर प्रकरणे पुणे न्यायालयाअंतर्गत सोडविले जातील.

मालक, प्रकाशक आणि संपादक दिलीप किसन कुन्हाडे – ९९२२९३०१९५, कार्यालय संपर्क क्रमांक : ९९७०६८८८६५ (पी.आर.बी. कायद्याअंतर्गत बातम्याच्या निवडीसाठी जबाबदार.) Email : Mahametroneews.pune1gmail.com

This 'Daily Maha Metro', Owner, Publisher by Dilip Kisan Kurhade printed at Shree Samarth Printers, Shop No. 1, Basement Vartak partment, 499, Shaniwar Peth, Pune 411030, Published from Flat No. 9, Friends Para-dise Society, Shirole Road, Shivajinagar, Pune-411004.The editor does not necessarily agree with the news, articles, photographs and advertisements printed in the newspaper. Legal matters will be resolved under Pune Courts. Owner, Publisher Editor Dilip Kisan Kurhade Contact No. - 9922930195, Office Contact No. - 9970688865 (Responsible for selection of news under PRB ct.) Email. - Mahametroneews.pune01gmail.com